K.

KAELAS, Aleksander, filosoof, sünd. 9. X 1880 kehva talurentniku pojana Pärnumaal Karksi v., lõpetas 1901 Riia vaimuliku seminari ja 1905 Moskva vaimuliku akadeemia, oli 1905—08 Kaluuga vaimuliku seminari õpetajaks, 1908—11 õppis Moskva ülikoolis, 1914 sai Moskva ülikooli eradotsendiks filosoofia alal. Mitu korda ettevõetud katsed kodumaal ametit saada ei annud tagajärgi. 1918—19 viibis K. Ufas ja võttis osa Eesti esindajana sinna kokkutulnud »Riiklikust Nõupidamisest«. 1919 sai K. Irkutski ülikooli filosoofia dotsendiks ja hiljemini sealsamas professoriks. Suvel 1919 valiti K. Tartu ülikooli professoriks, kuid suri 19. IV 1920 ettevalmistuste ajal kodumaale sõitmiseks Irkutskis. — Eesti elus omab K. tähtsust kui seltskonna, politika- ja kirikutegelane ja kui eesti soost ülikooli õppejõud. Moskvas korraldas K. Eesti Üliõpilaste Seltsi ja oli mitu aa. järgemööda tema esimees. Ufa »Nõupidamises« astus K. välja eesti ja teiste väikerahvaste iseseisvuse ja huvide kaitsjana ning avaldas vene lehes »Ufa Elu« rea pikemaid artikleid Eesti vahekorra üle tulevase Vene riigiga. 1916. a. valiti K., kes oli Eesti kreeka-õigeusu kiriku küsimuses selle iseseisvuse ja vaba omapärase arenemise mõtte pooldajaks, kodumaa kreeka-õigeusu koguduste poolt Moskva kokkutulnud ülevenemaalisesse kirikukogusse esindajaks. Kahekordse ettepaneku piiskopi-ametit vastu võtta — 1917 ja 1919 peale piisk. Platoni surma — lükkas K. tagasi. — Teadusmehena oli K. üks neist väheseist eestlasist, kes enne Tartu eesti ülikooli asutamist 1919. a. olid akadeemilises õppetegevuses kuni professoriastmeni jõudnud. Filosoofia alal olid K.-e huvid kõige enam juhitud uuemale filosoofiale ja eksperimentaal-psühholoogiale. K.-e suuremaist töist on trükis ilmunud: „Къ вопросу о генезисѣ эмоцій", koguteoses „Г. И. Челпанову отъ участниковъ его семинаріевъ... 1891—1916" (1916, lk. 372—401) ja „Къ вопросу о природѣ и выраженіи эмоцій (Анализъ трехмѣрной теоріи чувствованій Вундта)", ajakirjas „Психологич. Обозрѣніе" 1918, 1, 3—4 (lk. 491—557). Esimeses töös jõuab K. järeldusele, et »iga tundmuselamus tekib antud üksikute soovide ja tahtmuste ja ühtlustamiskihe vastastikusest mõjust ja meie loomuses selle läbi loodud psühhofüüsilisest tasakaalust«. Teise töö peatulemus on peale Wundti teooria arvustuse otsekohese sideme eitamine tundmuste ja organismis tekkivate muudatuste vahel ja tahtmuselemendi allakriipsutamine tundmuselamustes. Mõlemad tööd, iseäranis teine, on väärtuslikuks lisanduseks õpetusele tundmustest.

Post. 1920, nr. 96 (hommiku-väljaanne); Pvl. 1920, nr. 126; E. Kirj. 1921, nr. 2 (K. Ramul); Post. 1921, nr. 90. *K. R.*

KAHO, Richard Hugo, botaanik, sünd. 3. XI 1885 Pärnus, õppis aa. 1906—08 Riia polütehnikumis keemiat ja 1909—13 Kaasani ülikoolis Venemaal loodusteadusi, valides eriaineks taimefüsioloogia ja töötades sel alal prof. V. Lepješkini juhatusel. Lõpetanud ülikooli 1913. a. I järgu diplomiga, kavatses K. järgnevail aa. välismail professorikutsele valmistuda, millisest kavatsusest ilmasõja puhkemise pärast pidi loobuma, teotses 1913—19 Moskvas keskkooli õpetajana ja 1919—20 botaanika assistendina Moskva ülikooli arstiteaduskonna äsja asutatud paralleeljaoskonnas (hiljemini Kõrgemas Arstiteaduse Koolis) ja saabus 1920. a. Eestisse. Sama a. sügisel komandeeriti K. Tartu ülikooli poolt Heidelbergi oma erialal täienduma, habiliteeris peale kodumaale tagasi jõudmist sügisel 1921 Tartu ülikooli õppejõuks (habilitatsioonitöö: »Neutraalsoolade mõjust ultramaksimum-temperatuuri peale *Tradescantia zebrina* juures«, ilm. *Acta et Comm. Univ. Dorp.* 1921, A II), pidas loenguid dotsendi kohustetäitjana taimefüsioloogiast, -anatoomiast ja teistest ainetest ja omandas kevadel 1923 Tartu ülikoolis *dr. phil. nat.* astme dissertatsiooni põhjal »Über die physiolog. Wirkung der Neutralsalze auf das Pflanzenplasma« (*Acta et Comm. Univ. Dorp.* 1924, A V). Suvel 1923 kinnitati K. taimefüsioloogia dotsendiks, 1924. a. samale õppetoolile erakorraliseks ja 1925. a. lõpul korraliseks professoriks. — K. teeneks tuleb lugeda taimefüsioloogia laboratooriumi ja vastavate praktikumide organiseerimist Tartu ülikoolis; alates 1922. a.-st juhatab ta Botaanika Instituuti ja 1923. a.-st didaktilis-metoodilist seminari loodusloo alal; on Bot. Inst. väljaande toimetaja. Oma erialalt on K. avaldanud rea välismailgi tunnustamist leidnud töid, milledes käsitletakse taime protoplasma kolloiid-keemilist ehitust. Siia kuuluvad uurimused kõrge temperatuuri, neutraalsoolade, raskemetallsoolade j. t. ühendite mõjust plasma kolloiid ehitusele. Samuti leiavad K. töis käsitlust ainete vahetusprotsessid taimerakus, nagu soolade tungimine taimeplasmasse, soolade antagonistlik tegevus ja temperatuuri mõju permeabiliteedile ning soolade stimuleeriv mõju kasvule. K. tööd on ilmunud »Biochemische Zeitschrift'is« (1921, 1924, 1926, kokku 8 kirjutist), Tartu Ülikooli väljaandeis, ajakirjas »Loodus« (1923